

Els precedents del *sindicalisme* actual

El procés associatiu de caire sindicalista és un fenomen relacionat íntimament amb la industrialització moderna i la formació de la classe obrera, ja que el sistema capitalista substituï l'antic taller artesanal per la fàbrica, i la nova relació laboral comportà la necessitat que els obrers s'unissin per defensar els seus interessos.

A Catalunya, i a l'Estat espanyol, la primera associació obrera reconeguda legalment fou l'Associació de Protecció Mútua de Teixidors de Cotó, fundada a Barcelona el 1840 i presidida per Joan Muns. L'exemple serví perquè els treballadors d'Olot organitzessin, el 1841, una junta d'associacions que aplegava teixidors, faixers, mitgers i pelaires, de la qual el mateix Muns va ser elegit director el 1842. Aquell any, els teixidors de cotó de Girona constituïren també la seva associació.

La vida legal d'aquestes primeres associacions fou molt curta, perquè la tolerància governamental va ser breu. A partir de 1843 s'hagueren de dissoldre o viure en la clandestinitat, pràcticament fins al bienni progressista (1854-56), al qual seguí una nova etapa restrictiva.

La revolució política de 1868 facilità la propagació de les idees de l'Associació Internacional de Treballadors, fundada a Londres el 1864. En el marc del I Congrés Obrer Espanyol, celebrat a Barcelona el 1870, es constituï la Federació Regional Espanyola de l'AIT. Entre 1870 i 1872 s'implantaren federacions locals a Olot, Sant Feliu de Guíxols, Girona, Blanes, Palafrugell, Palamós, Llagostera, Cassà de la Selva, Banyoles, Figueres, Sant Joan les Fonts, etc. El nucli més sòlid, i el que més preocupà la gent d'ordre, fou el d'Olot, que tenia uns 1.200 associats, entre pagesos, blanquers, fusters, filadors, paletes, paperers, teixidors, tintorers i sabaters. La premsa

Josep Clara

conservadora donà senyals d'alarma davant l'activitat desplegada, i el mateix governador civil en persona presencià el saqueig repressiu del local social. El dilema entre l'apoliticisme i la col·laboració amb el republicanisme federal fou clos el 1874 amb el retorn de la vella política de restricció, que assenyalà el final de la primera experiència internacionalista.

En el moment de la seva reorganització, el 1882, va tenir el suport de les federacions locals de Banyoles, la Jonquera, Olot i Ripoll. Aquell mateix any existien agrupacions de les Tres Classes de Vapor a Camprodon i a Ripoll.

La dualitat sindical, que dominà el moviment obrer del segle XX anterior a la guerra civil, fou clarament favorable a la Confederació Nacional de Treball (CNT), controlada pels anarcosindicalistes. La Unió General de Treballadors (UGT), en canvi, només va tenir –a les comarques gironines– una presència simbòlica i precària, en consonància amb la implantació escassa del PSOE a Catalunya. Les estadístiques parlen de 14 afiliats el 1909, 523 el 1922, i 645 el 1928.

La CNT va arribar a tenir 32.203 afiliats el 1919, amb una forta implantació al Ripollès i al Baix Empordà. Però de l'eufòria revolucionària i dels càlculs segurament exagerats hom passà a una situació força més discreta, afectada pel desgast intern, la repressió, la crisi econòmica i altres factors. El 1931 els afiliats gironins eren 6.441, i el 1936, 6.579. La CNT tenia poca presència al camp, on els sindicats catòlics actuaven com a esmorteïdors de les tensions entre propietaris i arrendataris.

Durant la guerra civil, les organitzacions sindicals assoliren més protagonisme que mai. A l'hora de la

sindicació obligatòria, la UGT, més moderada, amplià els efectius considerablement: superà els 10.000 afiliats.

El triomf del bàndol insurrecte en la guerra civil significà la il·legalització dels sindicats de classe, els quals foren substituïts per la Central Nacional Sindicalista o Organització Sindical Espanyola, definida pels principis d'unitat, totalitat i jerarquia.

Institució coercitiva i anticonflicte, el sindicat vertical es configurà com un apèndix del règim i com una estructura burocràtica dirigida per Fet y de las Jons. La manca de llibertat sindical fou compensada per diverses obres de caràcter assistencial, cultural i recreatiu, les quals promogueren "cases barates", residències d'estiu, concursos d'art i colles sardanistes, el conservatori de música i fins una emissora de ràdio.

Els retocs legals –la Llei de convenis col·lectius de 1958 o la «nova» Llei sindical de 1971– van permetre un cert moviment dins la rigidesa del sistema. Al marge de la legalitat, les Comissions Obreres –creades formalment el 1964 i declarades il·legals tres anys després– van tenir aviat seguidors en els nuclis gironins. Les empreses de la construcció, el metall, el paper, la banca i la Telefònica foren el seu camp d'expansió en el decurs dels anys següents. Les accions reivindicatives foren especialment importants a Blanes. El gener de 1974 va ser també detinguda la comissió obrera de l'empresa Torras Hostench.

Aquest esbós ràpid i sintètic dels precedents serveix de pròleg al dossier que avui dediquem al sindicalisme gironí dels anys setanta a l'actualitat. El conformen un article general que repassa els moviments socials que van permetre la reconquesta de la llibertat sindical abolida pel franquisme i la consolidació del nou ordre de

Afiliats a la CNT

	1919	1931	1936
Alt Empordà	651	700	300
Baix Empordà	9.197	1900	935
Cerdanya	–	250	227
Garrotxa	4.300	850	7002
Gironès	7.025	1.071	1.166
Ripollès	10.200	1.071	1.166
Selva	830	418	390
Total	32.203	6.441	6.579

Fonts: S. TAVERA i E. VEGA, "L'afiliació sindical a la CRT de Catalunya: entre l'eufòria revolucionària i l'ensulsiada confederal 1919-1936" dins *Revolució i socialisme*. Universitat Autònoma de Barcelona, 1989, pag. 358.

relacions laborals, el qual es completa amb una estadística d'associacions i sigles, i una taula rodona amb dirigents caracteritzats de les organitzacions actuals. Uns altres treballs més específics amplien la informació sobre els sectors de la construcció, l'ensenyament i l'empresa Safa, que van marcar pautes en les lluites reivindicatives. Hi afegim encara un testimoniatge vivencial sobre el sindicalisme vertical del passat i una reflexió sobre el sindicalisme del futur, i l'anunci per al proper número de la publicació d'un treball d'abast comarcal que situarà el mateix tema al Ripollès dels anys 1975-1978.

Josep Clara és historiador

